

1. Kæ kør kä mëë ci ciek Ab-ram ni Thÿÿ-ra liu, æñu mi ci Ab-ram æ lät kä gatdæ ni Ai-dhæk kæ šoo bæ jæ bum?
-Cu Ab-ram Ai-dhæk kuen ciek.

2. Cœal ciot ciek Ai-dhæk idi?
-Ri-bee-kæ.

3. Cœal kæ ciot cuÿÿkni tœë ci Ri-bee-kæ kæ dap idi?
-Yi-thœ kænæ Jæ-kœb.

4. Kä cu Kuoth ñu ñàc kæ kui Jæ-kœb kænæ Yi-thœ ni mëë /kàn kæ ni dap?
-Kuoth ñäcæ ti diaal kæ kui nath.
-/Thilæ mi dè rœ tçç nhiam Kuøeth.

5. Æn Yi-thœ ñääthæ Kuoth?
-Šèth.

6. Kä Jæ-kœb ñääthæ Kuoth?
-Juä.

7. Kä æ ñu ci Kuoth mÿk ni Šoo bæ Kään jàk kæ kar Jæ-kœb mœ?
-Kæ šoo /kèn Yi-thœ Kuoth bèn ñäth.

8. Æ ñu mi ci Jæ-kœb æ næn kæ lâk ëë ca noñ jæ æ Kuoth?
-Cæ kot mi tè wicdæ puœrä kä tè tharæ piny næn kæ lâk.
-Tè jàk Kuøeth ti bè piny kä wä nhial thin bâ, kä tè Kuoth cuñä wiidæ nhial æn wani.

9. Ræi läkä, æ ñu mi ci Kuoth æ ñiicni Jæ-kœb œ?

-Cèt kæ min mat kot nhial kænæ piny, bi Kuoth Kään jàk mi bi naath mat piny kænæ Kuoth kæael cieñ nhial.

10. Kä æ ñu /kèn Kuoth läræ pàl ruèc kæ šoo bæ Kään jàk œ?

-Kæ šoo Kuoth /ci wicdæ ruèc.

-Kæ šoo Kuoth /cæ rœ wany.

-Kæ šoo Kuoth ni ciañ tiitæ min cæ lar.

11. Mëe ñöt Jæ-kœb muun Æ-ran, tæ kæ gaat di?

-Wäl wicdæ ræw.

12. Kæ kœr kä mëe ci Jæ-kœb cieñ muun Æ-ran, æ ñu mi ci Kuoth æ jiok i bæ lät?

-Ci Kuoth æ jiok i bänyni mun Æ-ran piny kä lœcni muun Kän-aan.

13. Æ ciot indiæn ëe ca càk Jæ-kœb æ Kuoth œ?

-Æ Ith-rýl.

-Æ ña ænëe ci Jæ-kœb gañ muun Æ-ran æ mäni mëe cæ luny muun Kan-aan kæ mal?

-Æ Kuoth.

Kuænæ Tuk 37:1

1-Cu Jæ-kœb cieñ muun ëe cieñ guàn thin, min la mun Kan-aan.

-Æ ciot indiæn ænëe pai càk Jæ-kœb?

-Æ Ith-rýl.

Kuænæ Tuk 37:3

3-Tämæ cu Ith-rýl Jœ-thæp nhœk æ lènyæ dämani tin kœñ, kæ šoo ca jæ dap jæ dœñädæ; kä cuæ jæ lät kä biiy mi tè kæ maan mi gœa æ loñ.

-Æn Jæ-kœb tæ kæ gaat di?

-Wäl wicdæ ræw.

-Tè Jæ-kœb kæ gaat dàñ wäl wicdæ ræw, kä Jæ-kœb nhœkæ ni gat kæl æ lòñ ræidiæn.

-Cœal ciot gatä min nhœkæ æ lòñ ræi gan æ Jæ-kœb idi?

-Jœ-thæp.

-Kæ šoo Jæ-kœb nhœkæ Jœ-thæp æ lòñ, cuæ jæ lät kä biiy mi gœa æ lòñ.

-Kæ šoo Jæ-kœb nhœkæ ni Jœ-thæp æ lòñ æ lènyæ dämani tin kœñ, æ ñu mi cu dämani Jœ-thæp æ car?

-Ci kæn ro liak æ lòñ kæ Jœ-thæp, kä cu kæn æ til.

-Ci dämani Jœ-thæp Jœ-thæp nyir bæ kæ šoo Jœ-thæp la nòñæ jiäk dämani guändiæn.

Kuænæ Tuk 37:2 kænæ 37:4

2-Jœ-thæp, æ ñuæt mi tè kæ run wäl bärœw, la yiènæ det kæ dämani kææl, tin la gaat Bi-la kænæ gaat Dhil-pa, tin la män guàn, kä la nòñæ guändiæn nyuœœnkiæn tin la lät kæ.

4-Kä mëë ci dämani jæ næn i ci guändiæn nhœk ni Jœ-thæp æ lòñ æ lèny kæ, cu kæn æ cu nyir cäñæ ni ruac mi gœa /ca læ lär jæ.

-Æ ñu la gak naath kæ næi kœkiænœ?

-Æ ñu la nyir naath næi kœkiænœ?

-Kæ šoo ca næi diaal dap nànkæ kæ Kuoth.

-Kæ šoo ca næi diaal dap kæ duèr ræi lòcnikiæn.

-Kæ šoo ca næi diaal dieth cet kæ gaat Ciæ-tan.

-Nyir dämani Jœ-thæp Jœ-thæp kæ šoo ca kæ dap nànkæ kæ Kuoth.

-Nyir dämani Jœ-thæp Jœ-thæp kæ šoo ca kæ dap kæ duer lòcnikiæn.

-Nyir dämani Jœ-thæp Jœ-thæp kæ šoo ca kæ dap cætkæ gaat Ciæ-tan.

-Næi diaal dap kæ kæ nànkæ kæ Kuoth, kæ /canæ ro dè luän kæ riët.

-Næi diaal dap kæ duèr ræi lòcnikiæn, kæ /canæ ro dè luän kæ riët.

-Næi diaal dap kæ cèt kæ gaat Ciæ-tan, kæ /canæ ro dè luän kæ riët.

-Cäñ kæl, cu Kuoth Jœ-thæp möc kæ læk.

Kuænæ Tuk 37:5-8

5-Kä cu Jœ-thæp læk läkikä, min cuæ jæ lät kæ dämani, cu dämani jæ cu nyir æ lòn.

6-Cuæ kæ jiok, "Liæñæ læk æ tèè šä mæ:

7-Kœn tànæ tuth tuœthni bÿyl ræi kakä kæ cu tuœthdä rœ jiac cuœñ, cu tuœthkun diaal ro duœl nhiamdæ kæ cu kæ ro göñ kæ jæ."

8-Kä cu dämani jæ jiok, "Caari jæ i bikœ ruacu? Bikœ dhil ruac inu?" Cu kænæ nyir ælòn kæ kui lààknikæ kænæ min cæ lär kæ.

-Æ læk indiæn ænëe ci Kuoth æ kæm Jœ-thæp?

-Ræi lækä, cu Jœ-thæp kænæ dämani tuœth bÿyl yian ræi kakä.

-Kä kæ kær æ, cu tuœth bÿyl dämani tuœth bél Jœ-thæp göñ.

-Kæ ſoo ci Kuoth Jœ-thæp möc kæ lààk, cu dämani jæ cu nyir æ lòñ.

-Kæ guààth mi tè thin, cu Kuoth Jœ-thæp nyøk kæ muøec làk mi dœñ.

Kuænæ Tuk 37:9-11

9-Kä cu Jœ-thæp tè kæ làk mi dœñ, kä cuæ jæ lär dämani. Jiokæ kæ i, “Liæñ æ mæ. “Cä tè kæ làk mi dœñ, kä æn kæl æmæ ci cäñ kæ pay kænæ kuæl dàñ wäl kæl ro göñ kæ Šä.”

10-Kä mëë cæ jæ lär guàn cèt kæ mëë cæ jæ lär dämani, cu guàn æ kècikä kä cuæ wèè, “Æ làk mi tè di ænæ tè kæ ji mæ? Bi muøeør kæ Šän kœnæ dämuøeøeri ro bèn kàm muaal nhamdu?”

11-Cu dämani ro cu liak kæ kui dæ, kä cu guàn min ci tuøeøek kæp kæ càræ.

-Æ làk indiæn ci Kuoth æ nyøk kæ käm Jœ-thæp kæ min ræwdæ mœ?

-Ræi läkä, cuæ tè kæ cäñ, pay, kænæ kuæl.

-Cu cäñ, kæ pay, kænæ kuæl dàñ wäl wicdæ kæl ro göñ kæ Jœ-thæp.

-Ræi läkä, æ ña ænœ mœ cäñ œ?

-Æ guàn Jœ-thæp.

-Ræi läkä, æ ña ænœ mœ pay œ?

-Æ man Jœ-thæp.

-Ræi läkä, kæ ñaani tin tœ kuæl tœ?

-Kæ dämani Jœ-thæp dàñ wäl wicdæ kæl.

-Kä kæn lààk dàñ ræw tœtœ luøtkæ ni ñu?

-Cäñ kæl, bi Kuoth Jœ-thæp jakä kuäär, kä bi cieemani Jœ-thæp jæ bèn göñ.

-Æ ña mi ñäc mi bi tuœœk kä Jœ-thæp, kä cu jæ nyuœth min bi tuœœk kä jæ kæ làkæ mœ?

-Æ Kuoth.

-Cètkæ min ñäc Kuoth tèk Jœ-thæp æ bëë œ, Kuoth ñäcæ tèkdan bæ.

-Kuoth ñäcæ tèkdan min bi bèn kæ pèk mi nin di?

-Kuoth ñäcæ pèk tèekädan æ /thil diw.

-Kä kæ šoo ci Kuoth Jœ-thæp möc kæ lààk, cu dämani Jœ-thæp jæ cu nyir æ lòñ.

-Cäñ kæl ci Jœ-thæp dämani wä guil dœær.

Kuænæ Tuk 37:17b-20

17-Cu Jœ-thæp dämani wä guœær cuæ kæ wä jiek kä Dò-thàn.

18-Kä cu dämani jæ næn ni guäth mi nàn, kä min ñötæ /kènæ ni cöp kutdiæn, cuœ cäp cäp kæ näkdæ.

19-Kä cuœ ro lär lär kamnikiæn. “Guàn lààkni mœn bëè œ!”

20-“Bia æn täädi, nàknæ jæ kä banæ jæ yuœr ræi jiæth kä banæ jæ cu wä lar i ci lèi dœar æ cam. Kä banæ jæ cu mèt næn din mi bi lààkæ cu wä ni.”

-Dämani Jœ-thæp nyiær kæ jæ æ lòñ æ jæn ænœ cuœ cu car ni näkdæ œ?

-Kä cu däman Jœ-thæp in diit ni Ru-bæn jæ šœn i bæ Jœ-thæp kän.

Kuænæ Tuk 37:21-24

21-Kä mëë ci Ru-bæn mæmæ liñ, cuæ jæ šœn i bæ jæ kän tètnikiæn. Kä cuæ kæ jiok i, “Cuœnæ tèkdæ nyäk.”

22-“Cuœnæ riæm wuth piny. Yuœrnæ jæ ræi jiæw dädœaar æn wanæ, kä cuœræ jæ guèèr.” Ci Ru-bæn mæmæ lat kæ šoo gööræ jæ i bæ jæ kän kä bæ jæ cu luœc guàn æ tèkæ.

23-Kä mëë ci Jœ-thæp cöp kä dämani, cu kæ bìidæ min gœa indan wöc puœœnydæ.

24-Kä cuœ jæ nañ kä yuœr kæ jæ ræi jiœw. Tämæ æn jiœw æ mi ci kood ni wal; kä /thil ræidæ piw.

-Æ ñu mi ci dämani Jœ-thæp æ lät kä Jœ-thæp?

-Cuœ bìidæ wöc, kä cuœ jæ yuœr ræi jiœw mi ci kood.

-Kä kæ kœr kä mëë ci däman Jœ-thæp ni Ru-bæn wä guäth, æ ñu mi ca lœ lat æ dämani tè ci duœth?

Kuænæ Tuk 37:25-28

25-Mëë ci kæ nyuur kä camkæ miethdiæn, cu kæ liææc kä cuœ šòth dienyni ji Ic-mÿyli næn bæk kä Ji-laad. Ti ca thœrœalikiæn thiän kæ kuak kòkä, ti tœ wal ti gœw ñuänydiæn cet kæ bæ-læm kænæ ma-ræ, kä luœñkæ wicdiæn kä Yi-jip.

26-Kä cu Juuda dämani jiok, “Banæ ñu jèk mi wanæ dämandan wä näk, kä kuœmnæ riœmdæ mœ?

27-Kä bia, kœaknæ jæ kä ji Ic-mÿyli kæ šoo /canæ tètdan bilæ kuèñ thin; kæ šoo æ dämandan, min la riœmdan pany.” Kä cu dämani jæ nhœk.

28-Mëë ci ji kòkä ni Mi-diani bèn kæ gèkdiæn, cu dämani Jœ-thæp nyœk kæ thòt raar jiœw kä cuœ jæ kœak kæ yiou tÿyni ti 20, kä cu Ic-mÿyli jæ nañ kä Yi-jip.

-Kä cu dämani Jœ-thæp kœak æ la kuany kä ji kokä kuaanyni.

-Kä cu ji Kokä kuaanyni Jœ-thæp nañ ni?

-Kä Yi-jip.

-Æ ñu mi ci dämani jæ lat mëë ci Ru-bæn luny jœk?

Kuænæ Tuk 37:29-31

29-Kä mëë ci Ru-bæn luny wii jiœw kä /kènæ Jœ-thæp wä jiek, cuœ biiynikæ ciel.

30-Cuœ wä kä dämani kä jiokæ kæ i, /thiælkæ dhœl indan thin! Bä kulæ wä ni æn tämæ”?

31-Kä cuœ bìiy Jœ-thæp wä nooñ, kä cuœ dyl böä näk kä nyàthkæ bìiy kæ riœmdæ.

-Cu dämani Jœ-thæp bìiy Jœ-thæp kàn, kä cu kæ dyl näk kä nyàth kæ bìiy kæ riæmdæ.

-Kä cu dämani Jœ-thæp bìiy in ca cuàth riæm dÿyl noñ guàndiæn ni Jæ-kœb.

Kuænæ Tuk 37:32-35

32-Cu dämani Jœ-thæp bìiy nañ kä cuœ jæ noñ guàndiæn kä cu kæ wèè, “Ca kœ mæmæ jiek. Guicæ mi dèræ la bìiy gatdu.”

33-Kä cu Jæ-kœb æ ñic kä cuæ wèè, “Æ bìiy gatdä! tæ kæ lèi mi ci jæ cam. Ca Jœ-thæp dhil cam æ puc.”

34-Kä cu Jæ-kœb bièèynikæ cu rÿt, kä cuæ bièèyni duääl làth kä cuæ gatdæ par kæ nin.

35-Cu gaatkæ kæ nyièèkæ diaal bèn kæ šoo ba jæ bèn bum, kä cuæ jæ lòk i ba jæ bum. Kä cuæ wèè i, “Šèth,” ræi jiæthkä lœaacdä bæ wä muun kä gatdä kæ jæ.” Kä cu guàn æ par.

-Dämani Jœ-thæp cuœ Jœ-thæp kœak cèt kæ kuany.

-Kä cu dämani guàndiæn ni Jæ-kœb mæt.

-Cu Jæ-kœb æ car i ci Jœ-thæp liu.

-Dämani Jœ-thæp nyiærkæ Jœ-thæp.

-Nyièr Jœ-thæp cuæ dämani jakä ba Jœ-thæp kœak cèt kæ kuany.

-Nyier Jœ-thæp cuæ dämani jakä mÿtkæ guàndiæn.

-Nyièr ni ciañ la bothæ naath duèèri.

-Ci Jœ-thæp bèn liu?

-Šèth.

-Kä tè Jœ-thæp ni?

-Tè Jœ-thæp kä Yi-jip.

Kuænæ Tuk 39:1

1-Tämæ ca Jœ-thæp nañ kä Yi-jip. Kä cu Pœ-ti-paar, mi mœ raan läätä kuär in diit kä Yi-jip, kä æ jæn kuääär rÿm lath-keeri, cuæ Jœ-thæp kœk kä ji Ic-mÿyli tœe ca jæ nañ æn thœñœ.

-Cu ji kòkä kuaanyni Jœ-thæp kok ña?

-Cuœ jæ kok Pœ-ti-paar.

-Ci Kuoth Jœ-thæp päl?

-Šèth.

-Kuoth /cæ rami ñääthjæ la päl.

-Ci Kuoth tè kæael kæ Jœ-thæp guåthni diaal.

Kuænæ min ci tuœœk kä Jœ-thæp kæ kœr kä mœë ca kœk æ Pœ-ti-paar:

Kuænæ Tuk 39:2-6a

2-Kä cu KUÄÄR tè kæael kæ Jœ-thæp kä cuæ jæ möc kæ mal, kæ šoo bæ tè kæael kæ kuäääræ min mœ raan Ji Yi-jip.

3-Mœë ci kuäääræ jæ næn tè KUÄÄR kæael kæ jæ kä lätæ gœc ni ciañ cèt kæ min ci KUÄÄRæ kàm jæ.

4-Cu Jœ-thæp nhok jièk waandæ kä cuæ la cuñæ nhiamdæ. Cu Pœ-ti-paar æ kàm cièñ kæliw kæ šoo bæ jæ yöp æ gœa.

5-Ni mœë cuæ jæ jakä yuup kuaknikæ, cu KUÄÄR dhœr raan ji Yi-jip cu pöth æ lõñ kæ kui Jœ-thæp. Kä cu puœth KUÄR cu tè kä ti diaal, dhœœr Pœ-ti-paar thiäñ ni cäñ æ mäni ræi kàaknikæ bæ.

6-Kä cuæ Jœ-thæp jakä ruèec kuaknikæ diaal; kä cu Jœ-thæp kuak diaal yiæn, æ cäñ æ ni jæn /thilæ mi cu læ diæær kæ jæ kä cuæ la camæ ni mieth in ca noñ nhiamdæ kärœa.

-Kæ šoo ci dämani Jœ-thæp Jœ-thæp nyir, /kèn Kuoth Jœ-thæp päl.

-Kä kæ šoo ci dämani Jœ-thæp Jœ-thæp kœak æ la kuany, /kèn Kuoth Jœ-thæp päl.

-Kä kæ šoo Jœ-thæp ñäääthæ Kuoth, cu Kuoth Jœ-thæp pöth.

-Cäñ kæl, mëë ci Pœ-ti-paar jiæn, cu duœœr tuœœk jœwœ kä Jœ-thæp.

Kuænæ Tuk 39:6b-18

6-Tämæ Jœ-thæp cæ puœnydæ täth æ gœa,

7-kä kæ kœræ, cu ciek kuäræ te tit tit kæ jæ kä cuæ jæ jiok, “Ber wii dhañä kä Šä!”

8-Kä cu Jœ-thæp æ lòk. Kä cuæ jæ jiok, ti diaal ca kæ làth tètädä æ kuäärä, æ la góoræ ni mieth kärœa kä šä æn cäñ; kæ šoo ti diaal cæ kæ kueñ tetnikä.

9-/Thilæ rami dè šä lèny æn cäñ. /Thilæ mi ci kuäärä jæ pèn šä æn cäñ æ ni jin kärœa /kènæ mat thin œ, kæ šoo æ jin ciekdæ. Kä æ ū dè mi jiäæk mi cèt kæ nœ cäp nhiam Kuøeth œ?

10-Kä ni cieñ la kööæ Jœ-thæp, kä la lòökæ jæ i bæ wä wii dhañä kä jæ kæael kiæ bæ thièèk kæ jæ bæ.

11-Cäñ kæl min tæ lät ræi duèèl kä /thilæ läät cieñ mi dœñ mi tè thin æn wani.

12-Cuæ jæ käp bièèy kä jiokæ jæ i “Bèr dhañä kä šä kæael!” Kä cuæ bìiydæ bany tetädæ kä cuæ rœ bar raar duèèl.

13-Kä mëë cæ jæ næn i cæ bìiydæ bany tetädæ kä riñæ raar,

14-cuæ làat cieñ diaal cœl. Kä cuæ kæ jiok i, “Guæcæ jæ, ca kœn noñ Ši-bæ-ru æ mæ kæ šoo bæ bèn ñar kæ kœn! Cuæ bèn kä šä kæ šoo bakœ tœœy, kä cuœ cu wiè.

15-Kä mëë cä wie kæ šoo góorä luäk, cuæ bìiydæ cu bany gèkädä kä baræ rœ raar duèèl.”

16-Kä cuæ bìiy käp æ mäni mëë ci kuääræ bèn cäñ.

17-Kä cuæ jæ lät cäät æmæ: “Æn kuany Ši-bæ-ru ëë ci noñ kœ cæ bèn kä šä kæ šoo góoræ ñar kæ šä.

18-Kä mëë cä wiè, kæ šoo goorä luäk, cuæ rœ cu bar raar duèèl kä banyæ bìiydæ piny gèkädä.”

-Kæ šoo Jœ-thæp ñäääthæ Kuoth, cuæ tœœy ciek Pœ-ti-paar lòk.

-Kä kæ šoo ci Jœ-thæp æ lòk i bikæ tœœy kæael, cu ciek Pœ-ti-paar kààcni cu lat kæ kui Jœ-thæp.

-Kä æ ū mi ci tuœœk mëë ci Pœ-ti-paar bèn cäñ?

Kuænæ Tuk 39:19-20a

19-Kä mëe ci Kuäääræ cäät ëë ca cäät kä jæ æ ciekdæ liñ, i “Mæmæ æ jæn ëë làtkæ kä šä æ kuanydu.” Cuæ ñyöny æ lõñ.

20-Kä cu kuääär Jœ-thæp wä kueñ luaak yiëënä, min mœ æ luak yiëënä in la kueñ kuääär in diit næi tin cæ yiæn thin.

-Kä mëe ci Pœ-ti-paar luny cieñ, cuæ kàacni ciekdæ bèn liñ, kä cuæ Jœ-thæp làth luaak yiëënä.

-Kä mëe tè Jœ-thæp luaak yiëënä, ci Kuoth æ bèn päl?

-Šèth.

-Kuoth /cæ rami ñääthjæ la pälæ.

-Cu Kuoth tè kæael kæ Jœ-thæp guàthni diaal.

-Kä æ mäni mëe tæ luaak yiëënä bã, cu Kuoth tè kæael kæ Jœ-thæp.

Kuænæ Tuk 39:20b-23

20-Kä mëe ñöt Jœ-thæp luaak yiëënä æn wani,

21-Cu KUÄÄR tè kæael kæ jæ; kä cuæ jæ nyuøeth goey mi diit nhiam kuàari tin kàp kæ luak yiëënä.

22-Kä cu kuääär luaak yiëënä Jœ-thæp kueñ wii lätni luaak yiëënä bã, kä cuœ jæ jakä dit wii lätni diaal luaak yiëënä.

23-Cu kuääär luaak yiëënä /thil diaæær kæ tin làtkæ æ Jœ-thæp kæ šoo ñääthæ lätkæ æ loñ.

-Kä kæ šoo ci dämani Jœthæp æ nyir baañ, cu Jœ-thæp ñöt kæ mi ñääthæ Kuoth.

-Kä kæ šoo ci dämani Jœ-thæp jæ koeak æ la kuany, cu Jœ-thæp ñöt kæ mi ñääthæ Kuoth.

-Kä kæ šoo ci ciek Pœ-ti-paar kàacni lat kæ kui Jœ-thæp, cu Jœ-thæp ñöt kæ mi ñääthæ Kuoth.

-Kä kæ šoo ca Jœ-thæp kueñ luaak yiëënä, cu Jœ-thæp ñöt kæ mi ñääth æ Kuoth.

-Æ ña mi ci Jœ-thæp tit luaak yiëënä?

-Æ Kuoth.

-Kä æ ñu ci Kuoth Jœ-thæp tit œ?

-Kæ Šoo ci Jœ-thæp æ ñàc i cæ Kuoth duer duer.

-Kæ šoo ci Jœ-thæp æ ñàc i dueræ nòòñæ lià mi dòraar.

-Kæ šoo ci Jœ-thæp æ ñàc i Kuoth æ jæn de jæ kän œ.

-Kæ šoo ci Jœ-thæp æñäth i bi Kuoth Kään mi kään jæ jàk

-Caari jæ æn šoo bi Kuoth Jœ-thæp pàl ruèèc luaak yiëënä æn wani?

-Šèth.

-Kä ñiic æ bèè mi, banæ ti ñuan bèn ñàc kæ kui Jœ-thæp.